

Putovanje jedrenjakom oko zemlje

Kap. Ivo Dujmović

Iz memoara jednog od dvojice živućih starih pomorskih kapetana koji su oplovili zemlju sa jedrenjakom.

Pišem ove uspomene upravo o pedesetoj godišnjici, kad sam poslije svršene mature na bakarskoj nautici god. 1905. pošao na obavezno putovanje jedrenjakom kako bi imao potrebnu navigaciju za polaganje poručničkog ispita.

Mnogi će se još stariji kapetani sjećati, da je pred 50 godina bila nestašica jedrenjaka duge plovidbe, te je stoga veoma teško bilo ukrcati se na neku jedrenjaču duge plovidbe. Meni je slučajno pogodovalo što sam imao ujaka lučkog kapetana Rossi Oscara, na Rijeci, koji je bio prijatelj sa direktorom kapitalističkog poduzeća u Malom Lošinj, brodovlasnikom Antoniom Lava, koji su između ostalih jedrenjaka duge plovidbe posjedovali za ono vrijeme najveću »navu« na Sredozemnom moru. Ta »nava« kako se vidi na ovoj slici bila je sa četiri jarbola sa križevima (full rigged), a svojevremeno je pripadala engleskim brodovlasnicima i zvala se »Falls of Afton«. Naši brodovlasnici promijenili su ime brodu u (za ono doba povlaštenim imenom) »Francesco

Giuseppe I.« luke pripadnosti Lošinj Mali (Lussin Piccolo). Nava je imala 3.800 tona nosivosti. Gradena od željeza osim paluba i to glavna paluba, palube od kaštela i kasara bile su od pitch-pine (vrsta američke omorike), gradnje »compound« glavni i proveni nastavak, kao i donji križevi bili su isto od željeza, dok su vršni nastavci i gornji križevi bili od pitch-pine-a.

Sve sartijske, pataraci, pataracini i štralji bili su od čelik čela pričvršćeni za palubu škartocima. Svi gindaci križeva bili su lančani i spojeni sa trostrukim koloturnicima pričvršćenim podno jarbola kod bitva. Oko svakog jarbola bila je dardinijera sa kavljerom za privezivanje prača gornjih križeva, te po 6 sartijske, 2 pataraca i po 2 pataracina. Po stranama uz parapet sa kavljerom za »Leteću manovru« (manovru volante) bili su pričvršćeni drveni debeli prstenovi kroz koje bi prolazio konop dotičnog manevarskog objekta, kako bi se znalo gdje se što nalazi. Na prvom i drugom sartijskom bili su imbroli najdonjih jedara, na trećem, četvrtom i petom imbroli viših i gornjih jedara, tako isto na pataracima i pataracinima što je pomorac morao znati na pamet i s tim dobro

raditi u mrkloj noći i za vrijeme oluja. Molim čitaocima da uvažavaju što upotrebljavam riječi, koje su se u ono doba upotrebljavale u pomorstvu, ali ću na koncu dati tumačenje svih riječi na našem jeziku.

Koncem juna dobio sam nalog, da krenem u Trst i da se predstavim kapetanu broda, te da se ukrcam u svojstvu kadeta. Baš u to vrijeme bio sam pred završnim ispitom (maturom) pa veseo za uspjeti ukrcaj na najveći tadanji jedrenjak a u bojazni da taj ukrcaj ne izgubim — zamolio sam direktora nautike Vijekoslava Babarskog, da mi komisija dozvoli da prvi pristupim ispitu, što mi je bilo udovoljeno i tako odmah poslije svršene mature oprostivši se sa roditeljima na Rijeci, krenuh parobrodom u Trst.

Nava »Francesco Giuseppe I.« nalazila se u Trstu, u suhom doku arsenala ondašnjeg austrijskog Lloyda u predgrađu St. Andrea.

Prva noć sprovedena na brodu ostati će mi u sjećanju dok živim.

Nadvali se crni gusti oblaci nad Trstom, te je zamalo počela bijesniti nevjera. Gromovi i strijele stotrukum snagom odzvanjali su u našim ušima, jer je brod bio prazan u praznom doku. Iskočili smo iz naših kreveta i izvirivali iz kabine u strahu i strepnji, da koja strijela ne pogodi visoke jarbole broda. Strijele su iz oblaka direktno pogadale munjovode na dimnjacima arsenala, tako da smo od bljeskanja bili kao zaslijepjeni, od kiše i tuče mokri. Sreća, da nevjera nije dugo trajala te nakon sat i pol nastavila je svoj put prema istoku. Idućeg dana kad je zapovjednik došao na brod, ja sam se predstavio, da sam došao po nalogu direktora A. Leve na brod na dužnost kadeta. Odmah me je zapitao da li imam kojeg poznatog kadeta, jer da mu manjkaju još dvojica mladih ljudi. Ja sam sa veseljem kazao da ima u Bakru još mojih drugova, koji jedva čekaju, da mogu dobiti ukrcaj, tad mi je dao nalog da ove odmah brzojavno pozovem, što sam i učinio i pozvao dva najbolja člana tadašnje bakarske nautike i to Povenio Rafaela i Palandin Leonarda, koji su stigli nakon dva dana na brod.

Sklopili smo odmah prijateljstvo sa našim kolegama, koje smo zatekli na brodu — drugovima iz raznih nautičkih škola: Župa Niko iz Orebića, Aguzinović Pero iz Rožata — Rijeka Dubrovačka, Božidar Matović iz Boke, Senekovitz Franjo iz Rijeke i mi trojica iz Bakra.

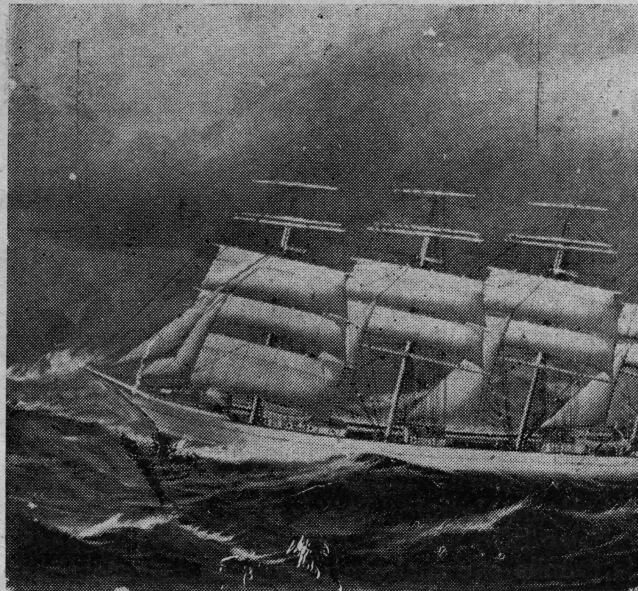
Mi kadeti imali smo nastanbu u kućici na krmi, između jarbola od mezane i kasara i to po polovici a u drugu polovicu bili su nastanjeni noštromo i meštar. Prvi je bio rodom iz Lošinja, a drugi iz Čilea. Ostala posada bila je smještena u kućici na pramcu između glavnog i provenog jarbola, a te kućice bile su spojene mostom od kasara pa do kaštela. Čitava posada skupa sa zapovjednikom brojila je 30 ljudi, i to: 3 časnika, 2 podčasnika, 8 kadeta, 10 kormilara, 4 mladića i 2 mala.

Prvi časnik (škrivan) bio je lošinjanin Romano Cosulich — koji je dobio nadimak »clip hoak«

(svijena noža, kao ganač), jer je nekad slomio nožu kad je pao sa jarbola i ostao šepav iskrivljenom nogom poput ganača. Drugi časnik je bio Niko Turina isto svršeni bakarski nautičar iz Turinovog sela kod Bakarca. Treći časnik bio je Emanuel Prister isto bakarski nautičar i drug Turine. On je bio prekobrajan i plaćao je stan i hranu, samo da može učiniti potrebnu navigaciju na jedra, što mu je služila da položi ispit za zvanje kapetana duge plovidbe.

Nakon što je brod bio očišćen i dno bojadisano »moravijom« otegljen je u luku na mjesto zvano »Locchetta« i tu smo se pripremali za odlazak. Krcalo se je zalihe namirnica za putovanje, ali dobra i svježja hrana koja je bila nabavljena za naš brod uglavnom se je potajno upućivala u Lošinj i tamo dijelila između obitelji zapovjednika broda i direktora poduzeća, dok se je sa brodova istog društva, koji su se prigodno nalazili u Trstu i to: barkovi »Alba« i »Contesa Hilda« prebacilo na naš brod mnogo preteklih živežnih namirnica (kao pokvarenih galeta, bačava slanog mesa i t. d.), jer su pomenuti brodovi već učinili putovanje u Chile i natrag i ovu pokvarenu hranu su zapovjednici uštedili tokom njihovog putovanja. Pomislio sam odmah — dobar početak!

Počeli smo vaditi jedra iz velerije i fioravati na penune. Mi jedva izašli iz škole pred par dana, morali smo kao najmlađi fioravati papafige i kontrapapafige (najvisočija i najopasnija jedra). Nije nam bilo lako pri duši penjati se oko 40 metara visoko, prvi put u životu i odmah početi fioravati jedra, počevši sa burozom na kraju penuna pa put sredine. Opij je dobro i sretno prošao. Popeti se uz sartijske još kako tako, ali uspeti se na kofu po prvi puta, uz kosi nagib pa onda po sartiolama na penune i stati po prvi put na copapie, koje se pod nogama ljuljaju, a čovjek ima osjećaj: sad — na — poletit ću — omaknuti će mi se noža i survati se na palubu. Srećom na svakom penunu ima guarda špall, kao i posebni štropovi u koje bi se zavukla ruka do pregiba lakta i čovjek je bio donekle siguran, ako se slu-

U oluji na putu oko svijeta.

čajno posklizne da će se moći zadržati . . .

Napokon brod je bio spreman za putovanje i trebalo je poći u lučki ured da se sklopi ugovor o službi na brodu. Tu pred lučkim činovnikom u odjeljenju »dolasci i odlasci« (Arivi i partenze) kapetan broda bi najavio kuda brod putuje i ugovorio bi posadom plaću i uslove. Dakle mi smo se najavili »Per un porto caricatore fra gli due Capi« to se razumjevalo za jednu luku krcanja između dva rta t. j. Rt Dobre Nade i Rt Cap Horn. Plaća je varirala — kormilar po 5 lira šterlina na mjesec, mladić po 2 $\frac{1}{2}$, a mi kadeti

potpisali smo prisilno plaću »Cinque fiorini al merito« što je značilo $\frac{1}{2}$ lire šterline i to ako budemo zaslužili. Bili smo prisiljeni da takve uslove prihvatimo, jer drukčije nebi nikako mogli steći zakonom propisanu navigaciju na jedra, radi polaganja ispita, a brodovlasnici su to na navedeni način grubo iskorišćavali.

Drugog dana t. j. 7. jula 1905. g. izvukao nas je tegljač iz luke na sidrište, gdje nas je ostavio, a mi počeli razapinjati jedra i laganim maestralom smo krenuli u nepoznato. . . .

(nastavak u idućem broju)